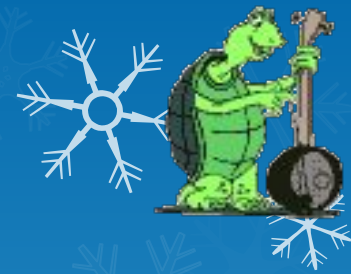

Шорнақ жалпы орта мектебі

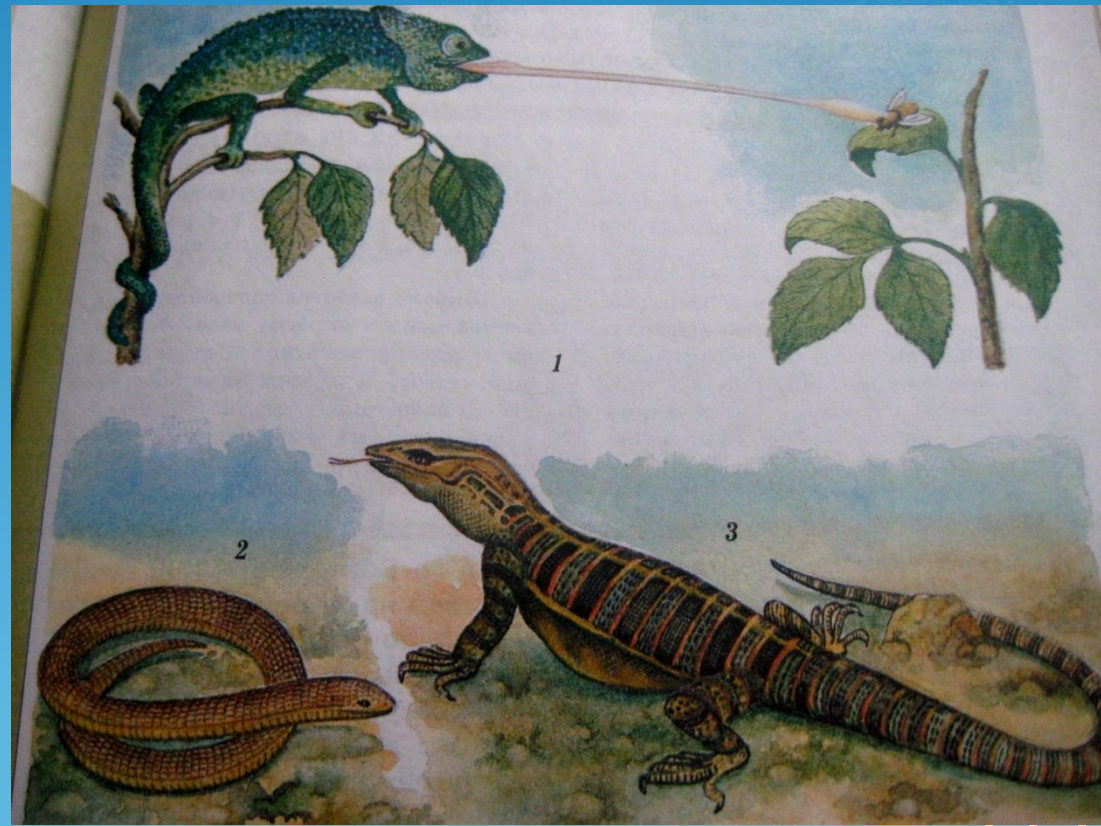
Биология

пәнінен 7 сынып

Сабақ тақырыбы:

Жорғалаушылар класы

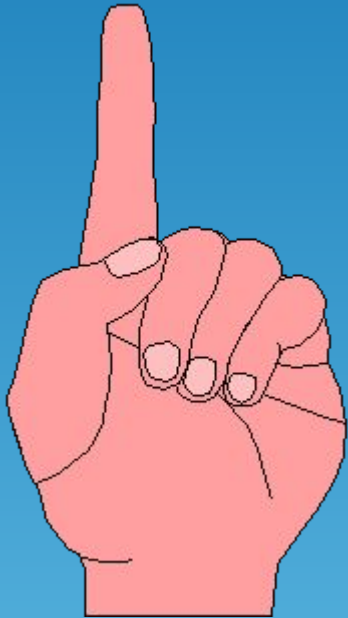

Сабақтың мақсаты

- Білімділік мақсаты: Оқушыларға жорғалаушылар туралы сипаттама беру,
- жорғалаушылардың сыртқы, ішкі құрылысы мен тіршілік әрекетінің ерекшелігін
- көрсете отырып, жер бетіндегі омыртқалы жануарлармен салыстыру
- Дамытушылық мақсаты: Оқушылардың белсенділігін арттыру, ойлау қабілеттерін,
- шапшаңдығын дамыту, өз бетімен білім алуға баулу
- Тәрбиелік мақсаты: Қоршаған ортаны қорғауға, өз білгенін ортаға салып,
- бөлісе білуге, ізенушілікке тәрбиелеу.

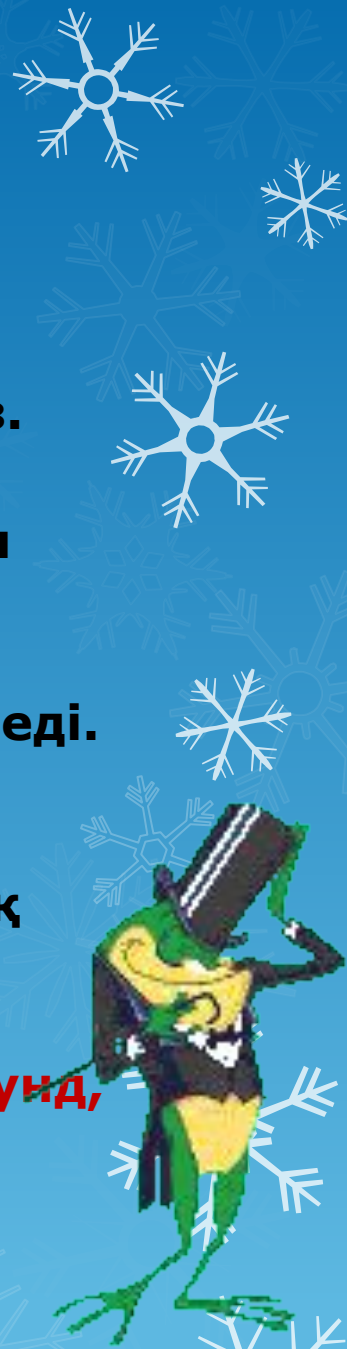

Ой шақыру

Үй тапсырмасы

- II. Үй тапсырмасын сұрақ қоюдан бастаймыз.
- 1. Алдарыңыздағы бағалау парағына егер дайынмын деп есептесеңіздер «+» таңбасын қойыңыздар. Тексерейік. Тақтаға...
- 2. **Белсенділер сұрағы.** Сіз үй тапсырмасы бойынша сұрақ қоясыз, ал оқушы жауап береді. Әрбір сұрақ қоюшы өзінің бағалау парағына «+» таңбасын қойып отырады.
- 3. **Өзара тексеру. Жұптар жұмысы.** Мен сұрақ қоямын, оған I нұсқа оқушысы жауап берсе, II нұсқа оқушысы тыңдап, жауап дұрыстығын тексеріп «+» таңбасын қояды. Жауапқа **30 секунд, сыбырмен тыңдалады.**

1. Қанайналым

жүйесінің ерекшелігі

Жүрегі 3 бөлімді

Екі қанайналым шеңбері

Аралас қан таратылады

2. Тыныс алу

жүйесінің ерекшелігі

Өкпе арқылы

Желбезек арқылы

Тері арқылы

3. Асқорыту жүйесінің ерекшелігі

Тісі жоқ

Тілінің ұшы ойыс

Клоакасы бар

4. Зәр шығару жүйесі

Екі бүйрек

Екі несеппағар түтігі

Бір қуығы

5 Кәбең ерекшелігі
Дара жынысты

Сырттай ұрықтанады

Дернәсілі итшабақ

6. Қосмекенділер отряды

Құйрықсыз

Құйрықты

Аяқсыз

4. Дәлелденген диктант. Дәптермен жұмыс. (10 сек.) тез орындалады.

- 1. Алғаш құрылыққа шыққан қосмекенді
- 2. Неше отрядқа бөлінеді
- 3. Мойын омыртқа саны
- 4. Ортаңғы құлақ қуысындағы сүйек
- 5. Тік ішектің кеңейген бөлігі

Көзінде гипноздық қасиет бар

Жылан

Ұзақ жасаушылар

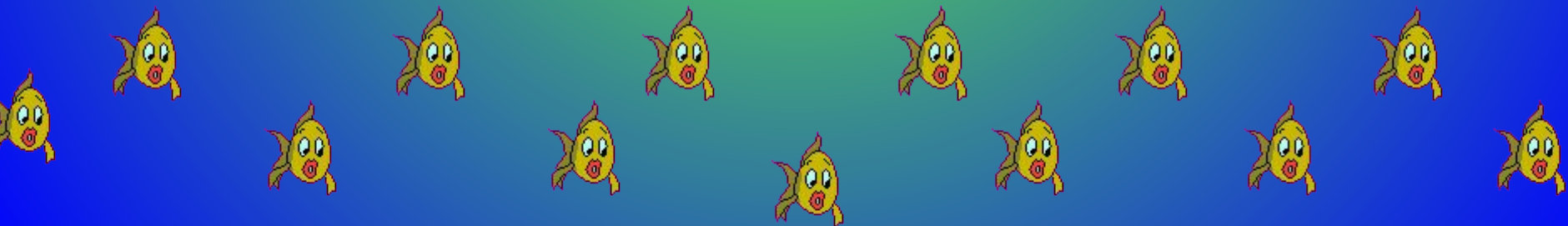

Тасбақалар

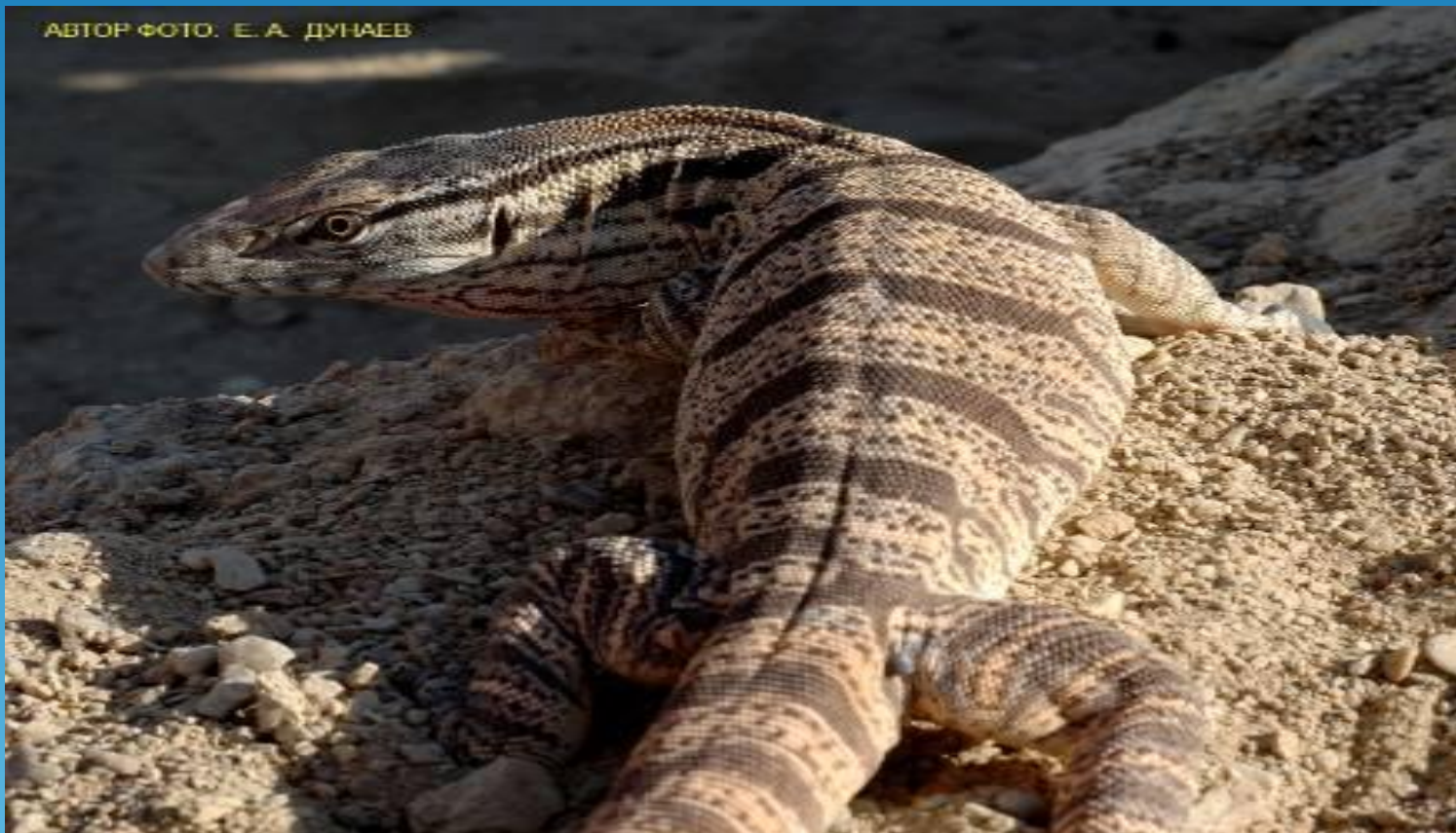

Шапшаң қимылдайды

Кесіртке

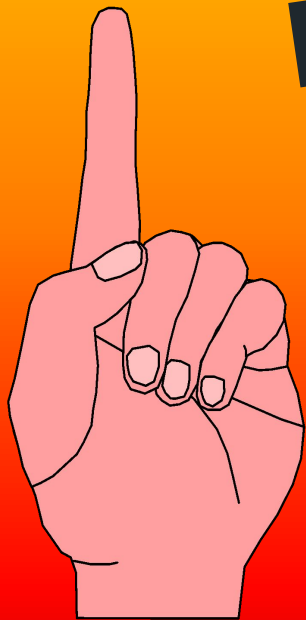
Кейбіреулері медицина СИМВОЛЫ

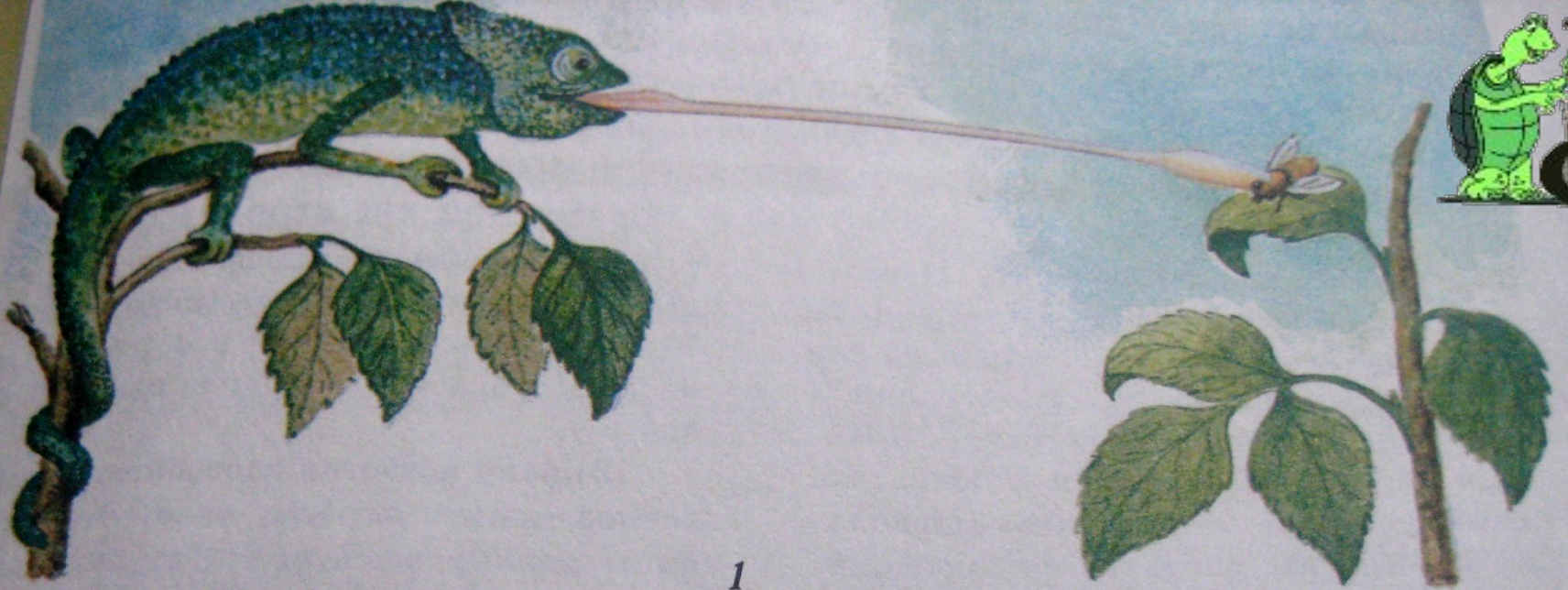

Жылан

Бұл қай жануарлар?

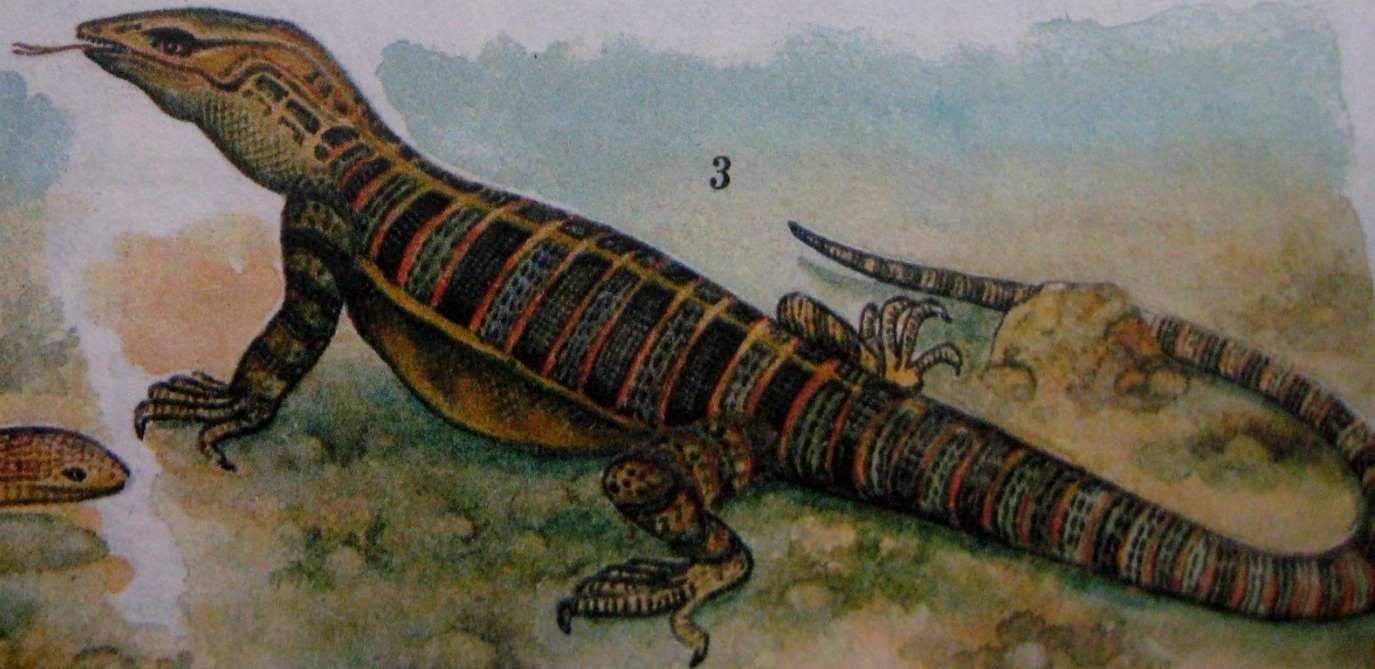
1

Жорғалаушылар класы

2

3

Проблемалық ситуация туғызу..

- 290 млн. жыл бұрын қосмекенділер өмір сүрген ылғалды таскөмір кезеңінен кейін қуаңшылықты перьм және юра кезеңі басталады.
- - **Бұған қалай бейімделу керек және неге?**

□ **Жорғалаушылар қандай сыртқы және ішкі құрылысы арқылы құрлық жануарлары бола алады?**

Жорғалаушылар класы 4 отрядқа бөлінеді

Тұмсықбастылар

Қабыршақтылар

Крокодилдер

Тасбақалар

Тұмсықбастылар

- Оның өкілі - гаттерия. Ол - Жаңа Зеландияның ұсақ аралдарында ғана сақталған, өте ертеден келе жатқан жануар
- Дене тұрқы 75 сантиметрдей, салмағы — 0,5-1 кг.

Қабыршақтылар

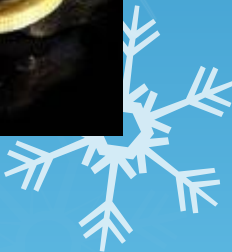
- Оның өкілдері - құбылғылар (хамелеондар), жыландар, кесірткелер. Құбылғылардың денесі екі бүйірінен қысыңқы, мойны қысқа, құйрығы ұзын.

Кесірткелер

Жыландар

Төртжолақты қарашұбар жылан (*Elaphe quatuorlineata*)

Кәдімгі сарыбас жылан (*Natrix natrix*)

Су жылан

Крокодилдер

Бұлар - жорғалаушылардың жоғары сатыдағы тобы. Крокодилдер отряды 3 тұқымдасқа бөлінеді. Олар нағыз крокодил, қолтырауын және азғы (гавиал) тұқымдастар деп аталады. Халқымыз крокодилді - «тәмсақ», аллигаторды «қолтырауын» деп атаған. Олар көбіне өзен, көлдерде тіршілік етеді

Үнді гавиалы

Қолтырауын

Куба крокодилы

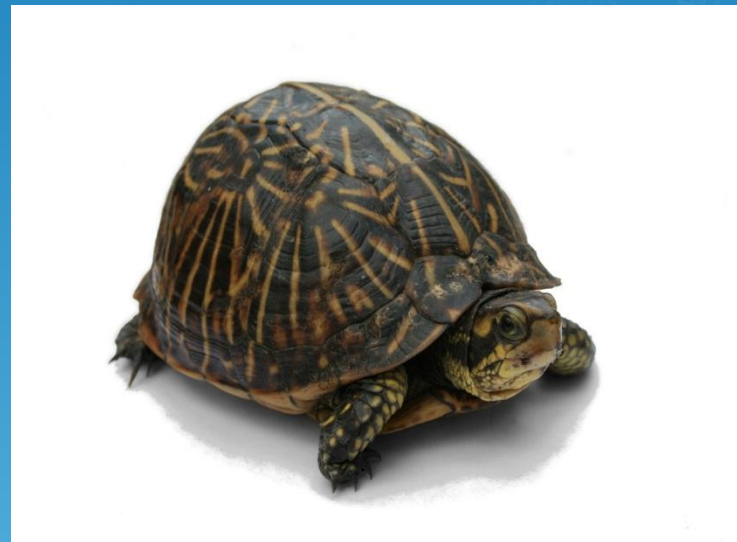

Крокодилдер

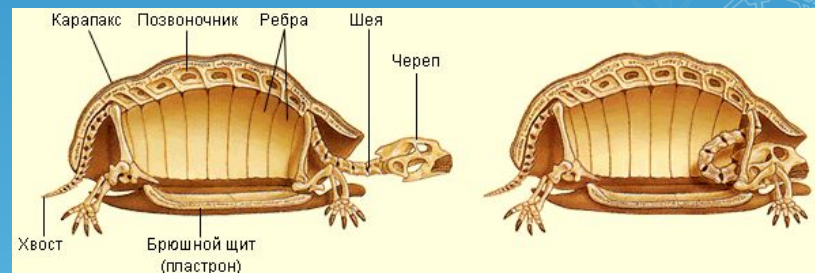

Тасбақалар

- Бұған жататын жануарлардың денесі мүйізді сауытпен қапталған. Қазақстанда дала және батпақ тасбақалары кездеседі.

Тасбақалар

Сен білесің бе?

□ Тасбақалар жасын мүйізді сауытындағы жылдық сақиналар арқылы санауға болады. Мүйізді сауыты омыртқадан түзіліп отырады, сондықтан сауытын тастай алмайды

□ Жорғалаушылар арасындағы ең қарттары - крокодилдер мен тасбақалар. Олар сонау динозаврлар құрдастары, содан бері өзгеріссіз келеді.

□ . Кесірткелер құйрықтарын үзіп кете алады, себебі құйрық омыртқалары берік жетілмеген. Бұл құбылыс бұлшықеттердің қатты жиырылуынан да болады. Үзілген құйрығы қайта қалпына келеді, бұл регенерация құбылысы.

□ Хамелеондар терісіндегі гормондар арқылы түсін өзгертеді. Крокодилдер мен тасбақалар еш уақытты жалқауланбайды.

Жыландар неден қорқады?

Сүтқоректілердің бәрінің өз жемін ішіп - жеуіне бейім еріндері болады. Ал жылан біткеннің бәрінің ерні болмайды. Олардың ішке қарай иіліп қайқы біткен тістері жемдерін ұстауға ғана арналған. Жыландар өз тамағын ешқашан шайнай алмайтындықтан, бірден бітеудей жұтады. Жыланның жауларына қарсы қаруы әлгі қайқы тісі мен уы екені белгілі. Ал усыз жыландардың қатер төнгендей жағдайда жауына қарсы қайраны — асқазанындағы бітеу жұтылған жемін қорытуға арналған ақ сұйықтың біразын шашады. Мүңкіген сасық сұйықтан есі кеткен жауы жыланды тастай салып өз басымен әуре болады. Жыландар мұндай қорғаныс қарекетін бір - біріне де қарсы қолданатын болса керек. Қазақта үйге кірген жыланды басына ақ құйып шығаратын әдет бар.

Сонда жыландар басына құйылған ақты жауының әлгіндей қарекеті деп түйсініп, бас сауғалайтыны тіршілік үшін күрестің ұлы заңының бір бабы болып шығатыны анық. Ал жыланды ақ құйып қуатын амалды табиғатпен етене халқымыздың аңғарғыштығының бір көрінісі деп білген дұрыс.

**Негізгі проблемалық
сұрағымызға көшейік.**

**1. Сыртқы құрылысы бойынша
«құрылық жануарлары» деп
аталу себебі?**

Сергіту сәті - жұмбақтар.

- Иір, иір ізі бар,
- Құлағы жоқ көзі бар.
- Түсі суық ызғарлы,
- Ауызында айыр бізі бар

- Таңдайлары тақылдап,
- Шулайтын не шалшықта,
- Бірін – бірі мақұлдап?

- Асты тас, үсті тас,
- Ортасында шақар бас.

- Сыртқа шықса шыдамайды шөлге,
- Мекен - жайы өзендер мен көлде.

Білімімізді қорытындылаймыз. Мәтіндегі қатені тап.

- Қарыншасының арасында пердесі бар.
- Өкпесімен де, терісімен де тыныс алады.
- Жүрегі екі құлақша, бір қарыншадан тұрады.
- Саусақтарының ұшында мүйізді тырнақтары болмайды.
- Іштей ұрықтанады
- Алғаш рет кеуде қуысы пайда болған
- Дара жынысты
- Терісі құрғақ, мүйізді қабыршақтармен қапталған.

Тест. Дәптермен жұмыс

□ 1. Нұсқа

□ 2. Нұсқа

I – нұсқа

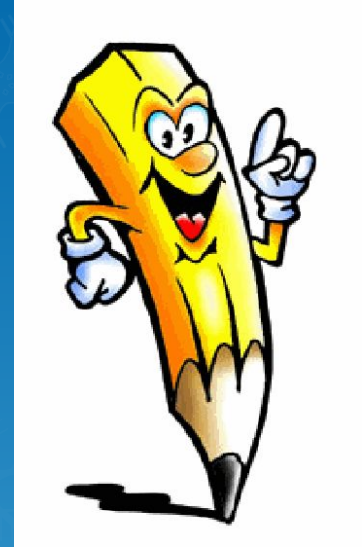
- 1. C
- 2. A
- 3. B
- 4. C
- 5. B
- 6. C
- 7. B

II – нұсқа

- 1. C
- 2. B
- 3. B
- 4. B
- 5. C
- 6. C
- 7. B

Бағалау нормасы
6 - 7 сұраққа «5»
4 - 5 сұраққа «4»
2 - 3 сұраққа «3»

Биологиялық тапсырма.

- 1. Кесірткелер, жыландар, тасбақалар бастарын жоғары көтеріп, төмен түсіре алады, екі қапталға бұра алады. Не себепті бастарын шайқайды?
- 2. Құрбақаның қорегін жұту кезінде тілі қатыспайды, қорегін көзі арқылы итереді, яғни көз бұлшықеттері қатысады, сондықтан көзін қоректену кезінде жиі қозғалтады.
- 3. Кесірткені құйрығынан ұстауға бола ма?

Қорытынды:

- **Ойды аяқта:**
- **Жорғалаушылар – ғажайып жануарлар, себебі.....**
- **Олар басқаша бола алмайды, себебі.....**
- **Қоршаған ортаны үнемі бақылап, қызықты мәліметтер білген жақсы, себебі.....**

Үй тапсырмасы

- Бағалау. Өзіңді бағала. Бағалау парағын тапсыр.
- Параграф: 54 Оқып түсініктерін айту, сұрақтарға жауап беру.
- Кестені толтыру.
- Алып жорғалаушылар туралы хабарлама дайындау.

Рефлексия.

□ **Бүгінгі сабақта не білдік? Не үйрендік?**

Білім деген байлық бар,

Еш байлықсыңда жоқтыңдай,
Жасыңда жоқтыңдай жылып ал,

Тепкілесен кетпейді.

A large, dense bouquet of white roses is the central focus of the image. The roses are in various stages of bloom, with some fully open and others as buds. They are set against a deep red, slightly textured background. The lighting is soft, highlighting the delicate petals of the flowers.

Қатысқандарыңыз

үшін рахмет!